

บทคัดย่อ

การศึกษา “โครงการยุติธรรมชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน” ครั้งนี้ เป็นการศึกษายุติธรรมชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง รวมทั้งวิเคราะห์และหาข้อจำกัดของยุติธรรมชุมชนรวมทั้งรูปแบบการสนับสนุนที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดโครงการวิจัยยุติธรรมชุมชนของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น Community Base Research (CBR) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth-interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key-informant-interview) คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชน การสนทนากลุ่ม (focus group) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดเวทีชุมชน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เช่น บริบทชุมชน การจัดเวทีชุมชน การศึกษาชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและ internet การวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วมด้วยการตรวจสอบแลกเปลี่ยนและเติมเต็มข้อมูลระหว่างทีมงานและชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า มีการอำนวยความสะดวกยุติธรรมด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตั้งแต่ดั้งเดิมทั้งในสังคมตะวันตกและตะวันออกซึ่งผูกโยงการอำนวยความสะดวกยุติธรรมไว้กับความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณีและอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติที่อ้างถึงคือกฎแห่งกรรม ต่อมารัฐได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดโทษและลงโทษผู้กระทำผิดมากขึ้น จนกระทั่งเมื่อมีการพัฒนารัฐชาติได้รวมอำนาจการจัดการเข้าสู่ศูนย์กลางทำให้เกิด “คดีล้นศาล คนล้นคุก” ภาครัฐจึงได้แก้ไขปัญหาโดยการแก้กฎหมายให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความยุติธรรม รวมทั้งพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพื่อเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม และจากการศึกษา 4 ชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจุบันชุมชนยังมีฐานความเชื่อทางด้านศาสนา จารีตประเพณี วัฒนธรรมที่ร้อยรัดคนในชุมชน มีกลไกในการป้องกันและจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมได้ บางประเภทที่ไม่มีความซับซ้อนและไม่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลหรือองค์กรภาครัฐ นอกจากนั้นชุมชนบางแห่งมีกฎกติกาของชุมชนแต่ยังขาดความมั่นใจในการนำมาจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมในชุมชนและเกรงจะเกิดผลกระทบกับครอบครัว

จากการวิเคราะห์ระบบยุติธรรมชุมชน พบว่า มีการปรับโครงสร้างของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรม และมีการแก้ไขกฎหมายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมมากขึ้น หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีการเบี่ยงเบนคดีมาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเกือบทุกขั้นตอน นอกจากนี้ ยังมีหน่วยราชการที่ไม่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมมีการระงับข้อพิพาทในชุมชน รวมทั้งชุมชนเองได้พัฒนาจัดการความขัดแย้งและการรักษาความสงบเรียบร้อยขึ้นในชุมชนเองด้วยความเชื่อและภูมิปัญญาและการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ

รูปแบบ การสนับสนุนให้เกิดโครงการยุทธธรรมชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงพบว่า บุคลากรต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดยุทธธรรมชุมชนและความเชื่อมโยงกับงานคুমประพฤติ การเรียนรู้ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้วยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมงาน และระหว่างทีมงานกับชุมชน ทำให้ทีมงานเข้าใจแนวคิดการมีส่วนร่วมมากขึ้นทำให้มีการรับฟังความคิดเห็นในการทำงานร่วมกันอย่างเท่าเทียมรวมทั้งปรับวิธีการตั้งเป้าหมาย การปฏิบัติการและการสรุปหลังปฏิบัติการไปใช้ในงานประจำ การแลกเปลี่ยนระหว่างทีมงานกับชุมชน ทำให้ทีมงานเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพสามารถจัดการตัวเองได้และยังได้นำวิธีการจัดการของชุมชนไปใช้ในการทำงานคุมประพฤติ การเติมเต็มของพี่เลี้ยง การศึกษาดูงาน สร้างความมั่นใจในการทำงานของทีมวิจัยได้มากขึ้น

ยุทธธรรมชุมชนมีมาแล้วตั้งแต่อดีต มีเพียงบางช่วงบางตอนที่ถูกลบทิ้งด้วยกระบวนการจัดการของภาครัฐ และปัจจุบันการจัดการความยุทธธรรมโดยภาครัฐประสบปัญหาจึงได้เบี่ยงเบนคิดออกมาใช้กระบวนการยุทธธรรมทางเลือก และเร่งพัฒนาความร่วมมือของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความยุทธธรรม ขณะเดียวกันในฝั่งของชุมชนก็ไม่ได้รอการหยิบยื่นความยุทธธรรมจากภาครัฐ ชุมชนได้พัฒนาการมีส่วนร่วมขึ้นมาจัดการความยุทธธรรมด้วยตนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกยุทธธรรมระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนจึงเป็นความต้องการของทั้งสองฟากฝั่ง คงรอเพียงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในระดับนโยบายที่ต้องทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ ดังนั้น เพื่อให้เกิดรูปแบบของยุทธธรรมชุมชนเน้นการศึกษาการพัฒนาและมีส่วนร่วมในงานยุทธธรรมชุมชนบนฐานงานคุมประพฤติ ทั้งนี้ เพื่อให้ชุมชนสามารถดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชุมชนของตนเอง

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษา “โครงการยุติธรรมชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชนจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการยุติธรรมชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน วิเคราะห์ระบบยุติธรรมชุมชน รวมทั้งกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมในการสนับสนุนโครงการวิจัยยุติธรรมชุมชนของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน “เพื่อให้เกิดยุติธรรมชุมชนต้นแบบที่เกิดจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง” ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายรวมทั้งรูปแบบและแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุนสามารถนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมคุมประพฤติและกระทรวงยุติธรรม วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมรูปแบบการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (community Base Research) พื้นที่ศึกษาชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ 4 ชุมชน ประชากรที่ศึกษาประกอบด้วยทีมวิจัยสำนักงานคุมประพฤติภาค 5 จำนวน 3 คน ทีมวิจัยสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 19 คน ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 ชุมชน และศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและ Internet ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วมด้วยการแลกเปลี่ยนและเติมเต็มข้อมูลระหว่างทีมวิจัยกับชุมชนและการวิเคราะห์ตีความข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า

1. กระบวนการยุติธรรมชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งสังคมตะวันตก สังคมตะวันออกและสังคมไทยมีการอำนวยความสะดวกยุติธรรมด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งผูกโยงการอำนวยความสะดวกยุติธรรมไว้กับกฎหมายธรรมชาติ ความเชื่อ จารีตประเพณีและอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติ ในสังคมไทยสมัยสุโขทัยและสมัยกรุงศรีอยุธยาประชาชนมีหน้าที่ป้องกันและจัดการกับอาชญากรรมในหมู่บ้านของตนเอง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์มีการตรากฎหมายที่เรียกว่าโจรห้าเส้นเพื่อให้ประชาชนช่วยกันจับโจรได้ในระยะห้าเส้น นอกจากนี้ ยังปรากฏว่ามีการชดใช้ค่าเสียหายเป็นเบี้ยแก้กันอีกด้วย ต่อมาเมื่อรัฐชาติเจริญขึ้นได้รวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางรวมทั้งการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรม ทำให้คดีเข้าสู่ระบบมากเกินไปจนสมควรจะทำให้การดำเนินการขาดประสิทธิภาพ หน่วยงานภาครัฐจึงเบี่ยงเบนความขัดแย้งและอาชญากรรมมาใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ ในฟากฝั่งของชุมชนและประชาชนยังได้ใช้ภูมิปัญญาและพัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัยของชุมชนด้วยตนเอง จากการศึกษาชุมชนในพื้นที่ศึกษา 4 ชุมชนของจังหวัดเชียงใหม่พบว่า ชุมชนที่มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมสามารถจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมประเภทที่ไม่มีมีความซับซ้อนและไม่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลหรือองค์กรภาครัฐราชการ แต่ชุมชนที่ไม่มีการรวมกลุ่มแม้จะมีกฎกติกาของชุมชนแล้วแต่ยังไม่มั่นใจในศักยภาพของชุมชนจึงไม่สามารถนำกลไกที่มีอยู่มาจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมได้

ดังนั้น ปัจจุบันในสังคมไทยจึงมีการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรม 3 รูปแบบ คือ 1) การจัดการด้วยชุมชน มีการใช้ความเชื่อ ศาสนาจารีตประเพณี วัฒนธรรมและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยราชการในลักษณะกฎของชุมชนที่กำหนดร่วมกัน 2) การจัดการด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนด้วยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานของกระทรวงมหาดไทย 3) การจัดการด้วยกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

2. การวิเคราะห์ระบบยุติธรรมชุมชน ยุติธรรมชุมชนมองว่าอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การจัดการจึงเน้นการป้องกันอาชญากรรม การประนีประนอมข้อพิพาทการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชนที่จะควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคมแบบไม่เป็นทางการร่วมกันซึ่งเป็นแนวโน้มและทิศทางของกระแสโลก นอกจากนี้การจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมแบบรวมศูนย์ในสังคมไทยทำให้มีคดีเข้าสู่ระบบมากเกินไปจนสมรรถนะหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหตุดังกล่าวมีผลต่อการกำหนดนโยบายการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมของรัฐ ส่งผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2550 กำหนดให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เอื้อให้ภาคประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความยุติธรรมและรักษาความเรียบร้อยในชุมชนมากยิ่งขึ้น

ทางด้านแนวปฏิบัติ ปัจจุบันมีส่วนราชการหลายหน่วยเข้าไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและจัดการปัญหาความขัดแย้งและอาชญากรรม ทั้งฟากฝั่งของชุมชนยังมีการใช้ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งได้มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดยุติธรรมชุมชนขึ้นในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามแนวปฏิบัติของหลายหน่วยงานอาจแตกต่างกันบางอย่างอาจซ้ำซ้อนและสร้างความสับสนให้กับชุมชนและประชาชน และแนวปฏิบัติของส่วนราชการซึ่งกำหนดจากส่วนกลางย่อมจะมีบางส่วนที่ไม่สอดคล้องกับจารีตประเพณี วัฒนธรรมและวิธีการจัดการของชุมชนอาจเป็นอุปสรรคในการสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างการเรียนรู้กับชุมชนที่จะควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคมแบบไม่เป็นทางการตามแนวคิดยุติธรรมชุมชน

3. รูปแบบที่เหมาะสมในการสนับสนุน โครงการวิจัยยุติธรรมชุมชนของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน พบว่า บุคลากรของสำนักงานคุมประพฤติเข้าใจแนวคิดยุติธรรมชุมชนไม่เพียงพอ และไม่เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกกับงานคุมประพฤติ ซึ่งเป็นการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก จึงไม่

สามารถเชื่อมโยงงานยุทธธรรมชุมชนกับงานคุมประพฤติได้เนื่องจากมองไม่เห็นภาพรวมของการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมทั้งระบบ ทีมวิจัยที่เลี้ยงได้ดำเนินการดังนี้ 1) ทำความเข้าใจแนวคิดกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและกระบวนการยุติธรรมทางเลือกด้วยการวิเคราะห์ระบบการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมด้วยวิธีคิดกระบวนการระบบ(Systems thinking) และใช้สติคิดมิติชี้ให้เห็นว่าเมื่องานคุมประพฤติอยู่ปลายทางของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เมื่อยุทธธรรมชุมชนป้องกันปัญหาได้คังงานคุมประพฤติจะลดลง และเมื่อชุมชนให้ความร่วมมือในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและให้ข้อเท็จจริงงานคุมประพฤติจะสำเร็จมากขึ้น เรียนรู้แนวคิดการมีส่วนร่วมด้วยการปฏิบัติการจริงในชุมชน 2) กระบวนทัศน์ผู้บริหาร ผู้บริหารที่เข้าใจงานคุมประพฤติกงานยุทธธรรมชุมชนและแนวคิดการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้ง ช่วยทำความเข้าใจให้บุคลากรเห็นประโยชน์ของชุมชนที่จะสนับสนุนให้งานคุมประพฤติให้ประสบความสำเร็จ มีส่วนช่วยสนับสนุนการเรียนรู้การทำงานชุมชนและงานยุทธธรรมชุมชน 3) การเรียนรู้ผ่านเครื่องมือ “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” ด้วยการปฏิบัติจริงทั้งในระดับทีมงานและระดับชุมชน ทำให้ทีมวิจัยเห็นศักยภาพของชุมชนทั้งด้านภูมิปัญญาและการจัดการชุมชน เห็นศักยภาพของเพื่อร่วมทีมงาน การสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชนรวมทั้งการยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ทุกคนในชุมชนและทีมงาน การเติมเต็มแนวคิดการมีส่วนร่วมด้วยการวางแผน การปฏิบัติการ และการสรุปทเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเติมเต็มของทีมวิจัยที่เลี้ยงและนักวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ทำให้เข้าใจแนวคิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น 4) การเติมเต็มความรู้ด้วยการอบรมและการศึกษาดูงาน ดำเนินการด้วยประเมินความรู้ ความเข้าใจของทีมวิจัยและเติมเต็มความรู้ที่ยังขาดเป็นระยะเพื่อให้สอดคล้องกับงานที่จะปฏิบัติ การศึกษาดูงานทำให้ทีมวิจัยเห็นตัวอย่างความสำเร็จสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานในพื้นที่จริง รวมทั้งสร้างแรงบันดาลใจเกิดความกระตือรือร้นอยากสร้างรูปธรรมให้เกิดในชุมชนพื้นที่รับผิดชอบ

จากบทสรุปดังกล่าวทีมวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ปัจจุบันสังคมไทย มีการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมอยู่สามระบบ คือระบบชุมชนจัดการด้วยความเชื่อ ศาสนาวัฒนธรรมและจารีตและมีพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการสร้างกฎกติกาของชุมชน ระบบกระบวนการยุติธรรมทางเลือกโดยหน่วยงานภาครัฐทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและหน่วยราชการอื่น ๆ ซึ่งได้กำหนดเป็นนโยบายที่จะให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนในการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมด้วยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เพื่อเบี่ยงเบนความขัดแย้งและอาชญากรรมออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนให้ชุมชนใช้ศักยภาพและความสามารถของชุมชนที่มีอยู่ในการป้องกันปัญหาอาชญากรรม คลี่คลายความขัดแย้งในชุมชน รวมทั้งใช้ภูมิปัญญาและความสัมพันธ์

ในชุมชนมาช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและเยียวยาความเสียหายจากอาชญากรรม โดยหน่วยงานภาครัฐหนุนเสริมความรู้ในส่วนที่ชุมชนยังขาด ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่ยากเกินความสามารถของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างแนวปฏิบัติของหน่วยราชการและวิถีวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งยังจะช่วยสร้างการเรียนรู้และความเข้มแข็งกับชุมชนที่จะควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคมแบบไม่เป็นทางการตามแนวคิดยุติธรรมชุมชน

2. การจัดระบบยุติธรรมชุมชน การที่หน่วยงานภาคราชการหลายหน่วยงานเข้าไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความยุติธรรม ซึ่งมีทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมหน่วยงานของกระทรวงมหาดไทยซึ่งหน่วยราชการเหล่านี้แม้จะมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน แต่ย่อมมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันและต่างทำงานเพื่อตอบสนองเป้าหมายของหน่วยงานตนเอง แต่ชุมชนที่หน่วยงานเข้าไปพัฒนาการมีส่วนร่วมไม่มีกลุ่มงาน ไม่มีกรมและไม่มีกระทรวงสังกัด ชุมชนเป็นองค์กรรวมสามารถจัดการทุกเรื่องด้วยชุมชนเอง ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการยุติธรรมชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพควรมีหน่วยงานกลางในการประสานนโยบาย ระดับปฏิบัติควรมีการบูรณาการแผนงานและแนวปฏิบัติรวมทั้งกำหนดบทบาทของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้ชุมชนเกิดความสับสนและไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน ในระดับพื้นที่ควรมีสูนย์ประสานงานเพื่อให้งานเป็นไปอย่างมีเอกภาพและช่วยเหลืองานประชาชนได้อย่างแท้จริง

3. รูปแบบที่เหมาะสมในการสนับสนุนให้เกิดยุติธรรมชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง บุคลากรต้องมีความรู้ ความเข้าใจ แนวคิดการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมด้วยกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก กระบวนการยุติธรรมทางเลือกรวมทั้งยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และยุติธรรมและการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมด้วยความเชื่อ ศาสนาและจารีตประเพณีซึ่งเป็นกระบวนการของชุมชน เข้าใจแนวคิดการมีส่วนร่วมรวมทั้งมีวิถีคิดเชิงระบบสามารถวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมให้มองเห็นภาพรวมได้ทั้งสามระบบ มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชนและความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ว่าสามารถจัดการตนเองได้ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ดังนี้ 1) ทำความเข้าใจแนวคิดการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมทั้งสามระบบอย่างเชื่อมโยงเป็นองค์รวมโดยใช้วิถีคิดกระบวนการระบบ 2) เรียนรู้แนวคิดการมีส่วนร่วม สร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชนและความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ด้วยการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงในชุมชนด้วยการสังเกต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนกลับและการเติมเต็มด้วยทีมงานและพี่เลี้ยง 3) การประเมินความรู้ ความเข้าใจของคนทำงานและเติมเต็มความรู้ที่จำเป็นเป็นระยะ ๆ ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน 4) การศึกษาดูงานทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างทีมงาน เห็นรูปธรรมของความสำเร็จเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานของบุคลากร